Instytucjonalne i społeczne wymiary rozwoju w kontekście The China-Europe Railway Express Bai Gao

AUTOR

Fundacja Dobre Państwo

STRESZCZENIE / ABSTRACT

Tekst analizuje relację między wzrostem materialnym a realnym dobrobytem społecznym na przykładzie inwestycji China-Europe Railway Express. Autor argumentuje, że sama rozbudowa infrastruktury i wzrost PKB nie gwarantują poprawy jakości życia bez odpowiednich ram instytucjonalnych. Wykorzystując podejście zdolnościowe Amartyi Sena oraz teorię sprawiedliwości Johna Rawlsa, artykuł podkreśla konieczność sprawiedliwego podziału korzyści z modernizacji i ochrony grup najsłabszych. Ważnym elementem jest analiza rynku pracy w dobie automatyzacji oraz rola instytucji w zapobieganiu negatywnym skutkom rynkowym, o czym wspomina koncepcja Karla Polanyiego. Kluczowym wnioskiem jest stwierdzenie, że rzeczywista jakość rozwoju zależy od zdolności przekształcania zysków ekonomicznych w realne możliwości społeczne i kompetencje lokalnych społeczności.

The text analyzes the relationship between material growth and real social well-being using the example of China-Europe Railway Express investments. The author argues that infrastructure expansion and GDP growth alone do not guarantee an improvement in quality of life without appropriate institutional frameworks. Utilizing Amartya Sen's capability approach and John Rawls' theory of justice, the article emphasizes the necessity of a fair distribution of modernization benefits and the protection of the most vulnerable groups. An important element is the analysis of the labor market in the age of automation and the role of institutions in preventing negative market effects, as mentioned in Karl Polanyi's concept. The key conclusion is that the actual quality of development depends on the ability to transform economic profits into real social opportunities and competencies for local communities.

Artykuł stanowi krytyczną analizę nowoczesnej polityki rozwojowej na przykładzie chińskiej modernizacji i projektu Wielkiego Rynku Eurazjatyckiego. Autor stawia tezę, że materialna skala inwestycji infrastrukturalnych – takich jak połączenia kolejowe CR Express – nie jest tożsama z rzeczywistym postępem cywilizacyjnym ani dobrobytem społecznym. Prawdziwa wartość rozwoju mierzona jest bowiem nie przez wskaźniki PKB czy liczbę kilometrów torów, lecz przez zdolność instytucjonalną państwa do przekształcania korzyści ekonomicznych w realne możliwości życiowe obywateli oraz sprawiedliwy podział zysków z modernizacji. Tekst podkreśla, że kluczowym warunkiem efektywności gospodarczej jest „instytucjonalne uczenie się", czyli odwaga do ujawniania błędów i korygowania strategii na podstawie empirycznych rezultatów, a nie tylko politycznych deklaracji. W tym ujęciu infrastruktura staje się testem odpowiedzialności politycznej: sukces Eurazji zależy od tego, czy państwa potrafią stworzyć przejrzyste reguły współpracy, które zapobiegną nowym formom zależności strategicznej i wykluczenia społecznego.

SŁOWA KLUCZOWE

China-Europe Railway Express | Wielki Rynek Eurazjatycki | instytucjonalne uczenie się | podejście zdolnościowe | państwo rozwojowe | modernizacja chińska | infrastruktura transkontynentalna | ekonomia instytucjonalna | sprawiedliwość społeczna | produktywność gospodarcza | mechanizm cenowy | koordynacja publiczna | kapitał ludzki | endogeniczność decyzji inwestycyjnych | adaptacja instytucjonalna

Wzrost materialny nie gwarantuje dobrobytu społecznego

Przechodząc od analizy instytucjonalnej do oceny cywilizacyjnej, zasadniczym problemem nowoczesnej polityki rozwojowej pozostaje określenie relacji pomiędzy wzrostem materialnych możliwości gospodarki a rzeczywistym zwiększaniem dobrobytu ludzi. Produkcja, infrastruktura, technologia i handel mają znaczenie społeczne właśnie dlatego, że umożliwiają zaspokajanie potrzeb, rozwijanie kompetencji i poszerzanie zakresu dostępnych sposobów działania.

Nie stanowią one jednak wartości całkowicie niezależnych od warunków życia uczestników społeczeństwa. Z perspektywy ekonomii dobrobytu kluczowe staje się rozróżnienie wielkości produktu krajowego brutto od jakości jego wykorzystania i podziału. Wzrost produkcji może zwiększać zasób dóbr dostępnych społeczeństwu, ale nie przesądza automatycznie o ograniczaniu nierówności, poprawie bezpieczeństwa pracy ani zwiększaniu rzeczywistych możliwości rozwojowych poszczególnych grup.

Właściwa ocena modernizacji wymaga uwzględnienia wymiarów społecznych i instytucjonalnych, których znaczenia nie można sprowadzać do wartości inwestycji lub liczby realizowanych przedsięwzięć. Użyteczne okazuje się tutaj podejście zdolnościowe Amartyi Sena i Marthy Nussbaum, które umożliwia analizowanie rozwoju przez pryzmat rzeczywistych możliwości prowadzenia życia uznawanego za wartościowe.

Wzrost dochodów stanowi ważny instrument zwiększania dobrobytu, lecz jego znaczenie zależy od dostępności edukacji, ochrony zdrowia, bezpieczeństwa i możliwości uczestnictwa w życiu społecznym. W odniesieniu do Chin istotna jest zatem nie tylko rozbudowa infrastruktury i zwiększanie produktywności przemysłu, lecz również zdolność do ograniczania nierówności regionalnych, reformowania systemów zabezpieczenia społecznego i dostosowywania gospodarki do starzenia się populacji. W przypadku państw tranzytowych Eurazji kluczowe pozostaje pytanie, czy inwestycje infrastrukturalne prowadzą do powstawania miejscowych kompetencji i nowych źródeł dochodów, czy przede wszystkim zwiększają możliwości przepływu dóbr między odległymi ośrodkami gospodarczymi. W obu sytuacjach rzeczywista jakość rozwoju zależy od sposobu przekształcania korzyści ekonomicznych w społeczne możliwości działania. Na tym etapie istotna staje się również teoria sprawiedliwości Johna Rawlsa, której zastosowanie prowadzi do pytania o zasady podziału korzyści i kosztów modernizacji.

Wielkie inwestycje infrastrukturalne mogą zwiększać produktywność gospodarki, ale równocześnie wpływać na warunki życia społeczności lokalnych, użytkowanie gruntów i strukturę zatrudnienia. Z perspektywy sprawiedliwości społecznej nie wystarczy wykazać, że łączna wartość korzyści przewyższa koszty, jeżeli ich rozkład prowadzi do nieproporcjonalnego obciążania osób posiadających najmniejsze możliwości ochrony własnych interesów.

Kluczowe stają się zatem procedury konsultacyjne, odpowiednie mechanizmy odszkodowawcze i instytucje umożliwiające dochodzenie praw. Właściwie rozumiana polityka rozwojowa powinna uwzględniać nie tylko kryterium efektywności agregatowej, lecz również strukturę społecznego uczestnictwa w osiąganych korzyściach. Nie oznacza to konieczności zapewniania identycznych rezultatów wszystkim uczestnikom gospodarki, lecz wymaga uzasadnienia różnic i zapewnienia odpowiedniej ochrony podstawowych praw jednostki. Z perspektywy społecznej istotne pozostaje

również znaczenie pracy jako czynnika produkcji i źródła ludzkiej podmiotowości. W klasycznych modelach wzrostu praca występuje często jako jeden z czynników wykorzystywanych w procesie wytwarzania dóbr, ale jej rzeczywista organizacja obejmuje relacje społeczne, normy prawne i doświadczenia jednostek uczestniczących w działalności gospodarczej. Rozwój CR Express, centrów logistycznych i platform handlowych prowadzi do tworzenia nowych rodzajów zatrudnienia, których warunki zależą od struktury przedsiębiorstw, technologii zarządzania i dostępności zabezpieczenia społecznego.

W gospodarce cyfrowej istotna staje się możliwość zwiększania produktywności za pomocą algorytmów i automatyzacji, choć równocześnie powstaje ryzyko ograniczania autonomii pracowników i intensyfikacji ich działalności. Z perspektywy socjologii pracy ważne jest zatem badanie relacji pomiędzy wzrostem wydajności a jakością zatrudnienia, ponieważ nie każda technologiczna innowacja prowadzi automatycznie do poprawy warunków społecznych. Właściwa ocena wymaga uwzględniania bezpieczeństwa pracy, możliwości podnoszenia kwalifikacji i udziału pracowników w korzyściach wynikających z modernizacji.

Instytucjonalne ramy ochrony społecznej w gospodarce

W tym zakresie dorobek Karla Polanyiego ma kluczowe znaczenie, gdyż pozwala dostrzec ograniczenia koncepcji traktujących pracę, ziemię i pieniądz wyłącznie jako przedmioty swobodnej wymiany. Polanyi wskazywał, że rozwój gospodarki rynkowej oddziałuje na fundamentalne zasady organizacji społeczeństwa, a próby całkowitego podporządkowania ich mechanizmom cenowym rodzą napięcia wymagające odpowiedzi instytucjonalnej. W kontekście chińskiej modernizacji szczególnie istotne są społeczne konsekwencje migracji, urbanizacji i gospodarowania gruntami, natomiast w przypadku Unii Europejskiej – relacja między konkurencyjnością przemysłu a instytucjami ochrony pracy.

Właściwie rozumiany rozwój nie polega zatem na nieograniczonym rozszerzaniu mechanizmów rynkowych na każdą sferę życia ani na całkowitym zastępowaniu wymiany dystrybucją administracyjną. Wymaga on tworzenia instytucji, które umożliwią efektywne gospodarcze wykorzystanie zasobów przy jednoczesnym zachowaniu warunków społecznej reprodukcji i ochrony godności uczestników. Należy pamiętać, że gospodarka jest w istocie systemem organizacji współpracy między ludźmi o odmiennych zasobach, potrzebach i celach. W teorii Adama Smitha podział pracy zwiększa produktywność dzięki specjalizacji i wymianie, jednak jego sprawne funkcjonowanie zależy od odpowiednio rozległego rynku oraz instytucji umożliwiających zawieranie transakcji.

Współczesna gospodarka eurazjatycka stanowi rozwinięcie tego problemu w skali znacznie przekraczającej horyzonty klasyków ekonomii politycznej. Obecnie produkcja jednego dobra może obejmować projektowanie w jednym państwie, wytwarzanie komponentów w kilku kolejnych, montaż w odległym centrum przemysłowym i sprzedaż na wielu rynkach końcowych.

Instytucjonalne uczenie się jako warunek efektywności rozwoju

Zwiększanie możliwości specjalizacji prowadzi do wzrostu produktywności, lecz równocześnie tworzy bardziej złożone zależności organizacyjne, których funkcjonowanie wymaga odpowiednich instytucji koordynacji. Dlatego nowoczesny rozwój gospodarczy podnosi znaczenie zarówno przedsiębiorczości, jak i jakości reguł publicznych, które pozwalają uczestnikom rynku organizować współpracę pomimo geograficznego oddalenia i różnic w systemach prawnych.

W perspektywie teorii wiedzy interesujące jest to, że gospodarka może być interpretowana jako system społecznego wykorzystywania informacji rozproszonych pomiędzy ogromną liczbą uczestników. Friedrich August von Hayek wskazywał na rolę mechanizmu cenowego w przekazywaniu informacji, których żaden centralny ośrodek nie jest w stanie w pełni zgromadzić. Jednocześnie współczesna ekonomia instytucjonalna wykazuje, że informacje rynkowe nie zawsze wystarczają do koordynowania przedsięwzięć charakteryzujących się znacznymi efektami zewnętrznymi, długim okresem inwestowania i niepewnością technologiczną. Zestawienie obu perspektyw prowadzi do wniosku, że rozwój wymaga tworzenia instytucji umożliwiających wykorzystywanie wiedzy przedsiębiorców przy jednoczesnym rozwiązywaniu problemów przekraczających możliwości pojedynczych uczestników rynku. Nie istnieje zatem prosta sprzeczność pomiędzy rynkowym odkrywaniem możliwości gospodarczych a publiczną koordynacją infrastruktury, o ile instytucje pozostają zdolne do uczenia się i korygowania decyzji na podstawie rzeczywistych rezultatów. Kluczowe staje się tu pojęcie instytucjonalnego uczenia się, którego znaczenie stanowi jeden z najważniejszych wniosków książki.

Chińskie reformy gospodarcze rozwijały się między innymi dzięki stopniowemu wykorzystywaniu doświadczeń regionalnych, których rezultaty mogły stanowić podstawę szerszych zmian polityki publicznej. Przypadek Yiwu pokazuje wartość mechanizmu, w którym oddolna przedsiębiorczość prowadzi do ujawniania potrzeb gospodarczych, a administracja tworzy rozwiązania prawne i infrastrukturalne umożliwiające ich efektywniejsze zaspokajanie. Jednocześnie historia nadmiernej rywalizacji o połączenia CR Express wskazuje, że instytucjonalne eksperymentowanie może

generować koszty, jeżeli system oceniania rezultatów nie uwzględnia społecznej efektywności przedsięwzięć.

Właściwe uczenie się wymaga więc nie tylko zdolności do rozpowszechniania rozwiązań uznanych za skuteczne, lecz również możliwości ujawniania niepowodzeń, analizowania błędów i wycofywania instrumentów, których dalsze wykorzystywanie nie posiada uzasadnienia. Na poziomie metodologii nauk społecznych istotne staje się zatem odróżnienie wyjaśnienia historycznego, oceny przyczynowej i normatywnego uzasadnienia polityki rozwojowej. Historia może wskazywać, jakie decyzje zostały podjęte i jakie zmiany nastąpiły w późniejszym okresie, ale sama kolejność zdarzeń nie dowodzi istnienia określonego związku przyczynowego.

Analiza ekonomiczna może oszacować korzyści wynikające z uruchomienia nowej infrastruktury, lecz wymaga przyjęcia odpowiedniego scenariusza kontrfaktycznego, opisującego prawdopodobny przebieg zdarzeń w sytuacji braku interwencji. Ocena normatywna obejmuje natomiast zagadnienia, których nie można rozstrzygnąć wyłącznie przez pomiar przychodów i kosztów, ponieważ dotyczą podziału korzyści, ochrony praw i społecznej legitymizacji decyzji. Właściwe badanie chińskiej modernizacji i Wielkiego Rynku Eurazjatyckiego wymaga zachowania odrębności tych poziomów, a zarazem rozpoznawania ich wzajemnych relacji. Nie należy utożsamiać skuteczności politycznej mobilizacji z ekonomiczną efektywnością ani społecznej atrakcyjności określonego celu z dowodem trafności zastosowanego instrumentu.

Szczególnym wyzwaniem pozostaje również jakość danych empirycznych wykorzystywanych w analizie infrastruktury transkontynentalnej. Liczba uruchomionych pociągów, wartość przewożonych towarów, wielkość inwestycji i geograficzny zasięg połączeń odnoszą się do odmiennych właściwości rynku, których nie można automatycznie traktować jako zamiennych wskaźników rozwoju. Znaczna liczba kursów nie gwarantuje odpowiedniego wykorzystania ładowności, wysoka wartość przewożonych produktów nie oznacza rentowności operatora, a rozbudowana sieć deklarowanych tras nie przesądza o ich regularności i niezawodności. Podobnie wartość oficjalnie ogłoszonych inwestycji może różnić się od faktycznie poniesionych nakładów, a zatwierdzone finansowanie nie stanowi dowodu ukończenia projektu.

Krytyczna metodologia jako warunek rzetelnej analizy rozwoju

Rzetelne badanie wymaga zatem precyzyjnego definiowania kategorii statystycznych, oddzielania danych urzędowych od niezależnych ocen oraz zachowania ostrożności przy porównywaniu

informacji pochodzących z różnych systemów sprawozdawczych. Z perspektywy epistemologicznej kluczowe jest również rozróżnienie między opisem zjawiska a wyjaśnieniem mechanizmu jego powstania.

Rozwój transkontynentalnych przewozów kolejowych może współistnieć ze wzrostem aktywności gospodarczej określonych miast, jednak nie oznacza to automatycznie, że cała obserwowana dynamika wynika z samej infrastruktury. Inwestycje kolejowe mogą być lokowane właśnie w regionach o większym potencjale produkcyjnym i korzystniejszych perspektywach handlowych, co utrudnia oddzielenie przyczyny od skutku. Właściwa analiza przyczynowa wymaga więc uwzględnienia endogeniczności decyzji inwestycyjnych, wcześniejszych trendów gospodarczych oraz współwystępowania innych instrumentów polityki publicznej. Pomocne okazują się tu metody quasi-eksperymentalne, modele danych panelowych i odpowiednio dobrane studia historyczno-instytucjonalne, choć ich zastosowanie musi wiązać się z krytyczną oceną założeń oraz ograniczeń interpretacyjnych. Naukowa wartość badania nie polega zatem na uzyskaniu jednoznacznej odpowiedzi za wszelką cenę, lecz na zwiększaniu zdolności do odróżniania wyjaśnień dobrze uzasadnionych od hipotez wymagających dalszej weryfikacji.

Na tym poziomie szczególnie interesujące staje się zestawienie dorobku Karla Poppera, Thomasa Kuhna i Imre Lakatosa, co pozwala rozpoznać odmienne aspekty rozwoju wiedzy naukowej. Popper podkreślał znaczenie możliwości krytycznego testowania twierdzeń i ich narażania na empiryczne zakwestionowanie, natomiast Kuhn wskazywał na historyczny charakter paradygmatów organizujących działalność wspólnot naukowych. Lakatos z kolei rozwijał koncepcję programów badawczych, których wartość zależy między innymi od zdolności do formułowania nowych przewidywań i wyjaśniania problemów. W odniesieniu do badań nad chińskim państwem rozwojowym istotne jest to, że żadna z wielkich tradycji ekonomii politycznej nie powinna być traktowana jako całkowicie odporna na krytykę empiryczną. Zarówno neoklasyczne modele samoregulacji rynku, jak i koncepcje strategicznego kierownictwa państwa mogą wymagać modyfikacji w świetle obserwowanych rezultatów. Właściwa postawa badawcza nie polega więc na obronie określonego paradygmatu niezależnie od faktów, lecz na rozwijaniu teorii zdolnej do rozpoznawania wielowymiarowych mechanizmów działalności gospodarczej. Chińskie doświadczenie posiada szczególną wartość właśnie dlatego, że podważa wiele uproszczonych przeciwstawień obecnych w debacie o rozwoju.

Intensywna aktywność państwa może współistnieć z przedsiębiorczością prywatną, decentralizacja decyzji inwestycyjnych może funkcjonować w ramach scentralizowanego systemu politycznego, a zwiększanie integracji międzynarodowej może prowadzić zarówno do wzrostu możliwości gospodarczych, jak i do powstawania nowych zależności strategicznych. Nie oznacza to jednak, że

wszystkie takie konfiguracje są równie trwałe i efektywne. Właściwa analiza wymaga rozpoznania warunków, w których mechanizmy te wzajemnie się uzupełniają, oraz sytuacji, w których prowadzą do sprzeczności wymagających zmiany instytucjonalnej.

Adaptacja zamiast naśladownictwa w modelach rozwoju

Rozwój chińskiej gospodarki nie stanowi zatem prostego argumentu za uniwersalnością jednego modelu politycznego, lecz dostarcza bogatego materiału do badań nad historyczną różnorodnością sposobów organizowania państwa i rynku. Na poziomie teorii rozwoju kluczowe pozostaje pytanie o granice możliwości przenoszenia chińskich doświadczeń do odmiennych gospodarek.

Państwa różnią się strukturą demograficzną, zasobami kapitałowymi, tradycjami prawnymi, systemami politycznymi i możliwościami finansowania infrastruktury. Rozwiązanie efektywne w dużej gospodarce o znacznym potencjale produkcyjnym może okazać się niedostosowane do państwa o mniejszej skali rynku i odmiennym systemie instytucjonalnym. Podobnie doświadczenie Yiwu nie oznacza, że każda administracja lokalna może odtworzyć wielki rynek hurtowy poprzez budowę odpowiedniego kompleksu handlowego; jego rozwój był bowiem nierozerwalnie związany z historycznie ukształtowanymi kompetencjami przedsiębiorców i rozległymi sieciami społecznymi. Właściwa polityka rozwojowa powinna identyfikować ogólne mechanizmy, które mogą znaleźć zastosowanie w odmiennych warunkach, ale nie może pomijać znaczenia lokalnej struktury gospodarki i istniejących instytucji społecznych. Uczenie się od innych państw wymaga zdolności do adaptowania rozwiązań, a nie mechanicznego odtwarzania ich form organizacyjnych. Istotna jest tu różnica pomiędzy naśladownictwem instytucjonalnym a twórczym wykorzystaniem doświadczenia historycznego. Państwo może przyjąć podobne nazwy programów, struktury organizacyjne i instrumenty finansowania co zagraniczny model rozwojowy, lecz nie uzyska porównywalnych rezultatów z powodu odmienności kompetencji administracji i przedsiębiorców.

Z perspektywy teorii Douglassa Northa kluczowe znaczenie ma społeczne zakorzenienie reguł, które wpływa na ich rzeczywiste wykonywanie i zakres akceptacji uczestników rynku. Dlatego reforma nie powinna być oceniana wyłącznie przez pryzmat formalnego ustanowienia nowej instytucji, lecz także przez zmianę zachowań przedsiębiorstw, administracji i obywateli. Trwała modernizacja wymaga bowiem nie tylko wprowadzania nowych przepisów, ale również rozwoju wiedzy i kompetencji umożliwiających ich efektywne wykorzystywanie.

Analiza chińskiego państwa rozwojowego prowadzi do rozróżnienia pomiędzy zdolnością do kierowania zasobami a zdolnością do tworzenia trwałych możliwości gospodarczych. Pierwsza może opierać się na koncentracji kapitału, kompetencji politycznych i infrastruktury, natomiast

druga wymaga zwiększania produktywności, wspierania innowacyjności i zapewniania odpowiedniej struktury bodźców dla uczestników rynku. W początkowych fazach modernizacji obie te zdolności mogą być silnie powiązane, gdyż mobilizowanie zasobów pozwala przezwyciężać niedobory infrastrukturalne i technologiczne. W bardziej zaawansowanej gospodarce rośnie jednak znaczenie selekcji przedsięwzięć oraz możliwości przenoszenia kapitału do bardziej produktywnych zastosowań.

Przyszłość chińskiego modelu rozwojowego będzie zatem zależała nie tylko od zdolności państwa do wyznaczania kolejnych strategicznych celów, lecz również od jakości instytucji umożliwiających ich krytyczną ocenę i korygowanie sposobów realizacji. Jest to szczególnie istotne w obliczu współczesnych ograniczeń strukturalnych: zadłużenia lokalnego, konieczności dostosowania rynku nieruchomości, spadku liczby ludności i potrzeby zwiększenia konsumpcji wewnętrznej. Problemy te nie dowodzą jednak nieuchronnego wyczerpania możliwości chińskiej gospodarki, gdyż kraj dysponuje znaczącymi zasobami kapitału ludzkiego, infrastrukturą, kompetencjami przemysłowymi i zdolnością do rozwijania nowych technologii.

Ujawniają one jednak konieczność zmiany struktury czynników umożliwiających dalszy wzrost. W warunkach mniejszego zasobu pracy i wysokiego nasycenia kapitałem coraz większego znaczenia nabierają produktywność, jakość organizacji i efektywność wykorzystywania istniejących aktywów. Długookresowy rozwój wymaga zatem nie tylko dalszego zwiększania zdolności produkcyjnych, lecz również reform instytucjonalnych ograniczających nadmierne inwestycje i umożliwiających lepsze dopasowanie podaży do rzeczywistej struktury popytu.

Infrastruktura jako test odpowiedzialności politycznej i instytucjonalnej

Przyszła pozycja Chin zależy od zdolności do utrzymywania stabilnych relacji gospodarczych z partnerami o odmiennych interesach strategicznych. Współczesna gospodarka chińska osiągnęła skalę, przy której jej rozwój bezpośrednio oddziałuje na warunki produkcji i konkurencji w wielu innych państwach. Zwiększanie chińskich zdolności przemysłowych może obniżać ceny technologii i podnosić dobrobyt zagranicznych konsumentów, lecz jednocześnie wywiera presję na przedsiębiorstwa funkcjonujące w odmiennych systemach kosztowych i regulacyjnych. Polityka przemysłowa Chin nie jest zatem wyłącznie zagadnieniem wewnętrznym, gdyż jej rezultaty kształtują strukturę międzynarodowego handlu i determinują reakcje polityczne innych gospodarek.

Kluczowa staje się zatem możliwość organizowania współpracy opartej na przejrzystych zasadach konkurencji, odpowiedzialności finansowej i poszanowaniu zobowiązań międzynarodowych. Wielki Rynek Eurazjatycki można w tym sensie rozumieć jako obszar testowania zdolności współczesnych państw do rozwijania relacji mimo różnic politycznych i gospodarczych. Powstające połączenia kolejowe, porty i systemy informacyjne zwiększają możliwości wymiany, jednak ich trwałość zależy od jakości więzi pomiędzy państwami a przedsiębiorstwami. Z perspektywy ekonomii instytucjonalnej istotna jest możliwość zapewniania wiarygodnych zobowiązań, natomiast w teorii stosunków międzynarodowych – zdolność do ograniczania ryzyka strategicznego i pokojowego rozstrzygania konfliktów. Właściwie zorganizowana infrastruktura zwiększa zakres możliwości gospodarczych, ale nie zastępuje odpowiedzialności politycznej ani instytucji prawa międzynarodowego. Przyszłość eurazjatyckiej integracji zależy więc w znacznym stopniu od tego, czy jej uczestnicy potrafią tworzyć reguły współpracy umożliwiające osiąganie korzyści bez nieproporcjonalnego uzależniania jednych państw od innych.

W wymiarze cywilizacyjnym pojawia się pytanie o zdolność ludzkości do wykorzystywania rosnących możliwości technologicznych w sposób sprzyjający współpracy i pokojowemu rozwojowi. Historia wielkich szlaków handlowych pokazuje, że wymiana towarów od dawna współistniała z przepływem wiedzy, religii, idei i technologii, ale również z konfliktami politycznymi i nierównym podziałem korzyści.

Współczesna infrastruktura eurazjatycka zwiększa skalę i szybkość tych procesów, nie eliminując jednak podstawowych problemów związanych z władzą, bezpieczeństwem i odpowiedzialnością. Właśnie dlatego osiągnięcia techniczne nie powinny być traktowane jako samodzielny dowód postępu społecznego, ponieważ ich wartość zależy od sposobu wykorzystania oraz instytucji regulujących dostęp do korzyści. Rozwój cywilizacyjny obejmuje zatem zarówno zwiększanie zdolności materialnych, jak i doskonalenie społecznych reguł współdziałania, których znaczenie rośnie wraz ze złożonością gospodarki.

Modernizacja jako proces ciągłego uczenia się

Na poziomie filozoficznym kluczowa staje się relacja między wiedzą a odpowiedzialnością. Rozwój nauki i technologii pozwala człowiekowi oddziaływać na coraz większą część środowiska materialnego i społecznego, lecz jednocześnie zwiększa zakres konsekwencji podejmowanych decyzji. W tym kontekście niezwykle cenna jest refleksja Hansa Jonasa dotycząca odpowiedzialności za przyszłe skutki działalności technologicznej. Przeniesiona na grunt współczesnej gospodarki oznacza ona konieczność uwzględniania długookresowych efektów

zadłużenia, zmian środowiskowych oraz organizacji wielkich systemów infrastrukturalnych. Nie chodzi tu o ograniczanie rozwoju w imię abstrakcyjnej ostrożności, lecz o tworzenie instytucji, które pozwalają rozpoznawać ryzyko i odpowiednio rozdzielać odpowiedzialność. Właściwa modernizacja wymaga bowiem zarówno odwagi eksperymentowania, jak i zdolności do krytycznej oceny własnych osiągnięć. Należy przy tym pamiętać, że współczesna wiedza naukowa nie jest zamkniętym systemem prawd, którego zastosowanie gwarantowałoby bezbłędne decyzje gospodarcze.

Modele ekonomiczne opierają się na określonych założeniach, prognozy demograficzne zależą od przyszłych zachowań społecznych, a scenariusze geopolityczne są obciążone niepewnością co do decyzji politycznych. Z perspektywy racjonalizmu krytycznego zasadnicze znaczenie ma zatem możliwość weryfikacji twierdzeń i korygowania wcześniejszych ocen, a nie dążenie do stworzenia jednej doktryny zdolnej rozstrzygnąć wszystkie problemy rozwojowe. Instytucjonalna zdolność do uczenia się jest tu odpowiednikiem naukowej zdolności do rewizji teorii: obie wymagają dostępu do informacji, krytycznej refleksji i gotowości do uznania ograniczeń wcześniejszej wiedzy. Społeczeństwo potrafiące doskonalić własne instytucje nie jest zatem społeczeństwem wolnym od błędów, lecz takim, które potrafi je rozpoznawać i ograniczać ich przyszłe skutki. Historia Chin stanowi bogatą ilustrację tej właściwości ludzkiego rozwoju, gdyż obejmuje zarówno długotrwałe osiągnięcia administracyjne i gospodarcze, jak i okresy politycznych katastrof, społecznych napięć oraz głębokich przemian instytucjonalnych.

Reformy zapoczątkowane pod koniec lat siedemdziesiątych XX wieku nie były prostym powrotem do wcześniejszego porządku społecznego, lecz próbą wykorzystania nowych form organizacji gospodarki w odpowiedzi na doświadczenia poprzedniego okresu. Późniejszy rozwój przedsiębiorczości, industrializacji i międzynarodowego handlu wymagał dalszych zmian instytucjonalnych, których rezultaty nie były w pełni przewidywalne w momencie podejmowania pierwszych decyzji. Współczesna polityka technologiczna i infrastrukturalna stanowi kolejny etap tego procesu; ona również będzie podlegała ocenie przyszłych pokoleń, dysponujących odmienną wiedzą o rzeczywistych kosztach i korzyściach tych przedsięwzięć. W tym ujęciu historia modernizacji pozostaje historią społecznego uczenia się, którego przebieg nie może zostać przedstawiony jako nieuchronna realizacja jednego, wcześniej określonego planu.

Skuteczność rozwoju zależy od zdolności instytucjonalnej do korygowania błędów

Przyszłość integracji eurazjatyckiej nie jest przesądzona ani przez geografię, ani przez strategiczne deklaracje największych graczy. Infrastruktura może zwiększać możliwości współpracy, jednak jej gospodarcza użyteczność zależy od zmiennych warunków produkcji, technologii i stosunków międzynarodowych. Państwa mogą dążyć do wzmocnienia własnego bezpieczeństwa, lecz rezultaty tych działań często prowadzą do nowych napięć i zmiany struktury zależności.

Przedsiębiorcy potrafią rozwijać nowe usługi i rynki, ale ich trwałość zależy od stabilności prawa oraz dostępności kapitału. Przyszły kształt Wielkiego Rynku Eurazjatyckiego pozostaje zatem otwarty; jego rozwój będzie wypadkową wielu decyzji podejmowanych przez państwa, firmy i społeczeństwa. Właściwa analiza naukowa powinna formułować warunkowe scenariusze i identyfikować mechanizmy rozwoju, nie zastępując niepewności przyszłości pozorną pewnością geopolitycznych prognoz.

Kluczowa staje się zdolność do zachowania otwartego charakteru instytucji, co pozwala dostosowywać reguły współpracy do nowych warunków. System gospodarczy nadmiernie podporządkowany jednemu ośrodkowi decyzyjnemu może mieć trudności z wykorzystywaniem wiedzy rozproszonej pomiędzy uczestnikami rynku, natomiast system pozbawiony mechanizmów koordynacji może nie być zdolny do realizacji przedsięwzięć generujących szerokie korzyści społeczne. Właściwa organizacja powinna łączyć strategiczną zdolność działania z przestrzenią na eksperymenty, konkurencję i korygowanie błędów.

Nie istnieje jedna uniwersalna proporcja tych mechanizmów, która byłaby odpowiednia dla wszystkich społeczeństw i etapów rozwoju – ich skuteczność zależy od historycznej struktury instytucji oraz charakteru konkretnych problemów gospodarczych. Istotna jest natomiast umiejętność rozpoznawania ograniczeń własnego modelu i wprowadzania zmian odpowiadających rzeczywistym potrzebom społecznym. W ten sposób autor prowadzi do szerszego rozumienia państwa rozwojowego, którego skuteczności nie należy utożsamiać wyłącznie z mobilizacją kapitału czy intensywnością ingerencji administracyjnej w działalność firm. Państwo rozwojowe to przede wszystkim organizacja instytucjonalna zdolna tworzyć warunki do trwałego zwiększania produktywności i społecznego wykorzystania wiedzy, przy jednoczesnym rozpoznawaniu kosztów i możliwości korygowania własnych decyzji. Jego funkcje mogą obejmować budowę infrastruktury, finansowanie badań, rozwój kapitału ludzkiego czy zapewnianie bezpieczeństwa gospodarczego, ale ich realna skuteczność zależy od jakości relacji z uczestnikami rynku i odpowiedzialności za

rezultaty. Dlatego wartości polityki rozwojowej nie można oceniać jedynie przez pryzmat wielkości wydatków publicznych, liczby przedsiębiorstw państwowych czy tempa inwestycji.

Zasadniczym kryterium pozostaje zdolność do przekształcania zasobów zbiorowych w trwałe możliwości gospodarcze i społeczne, których korzyści nie ograniczają się do wąskiej grupy. Analogicznie rynek nie powinien być przedstawiany jako samowystarczalny mechanizm, rozwijający się niezależnie od instytucji społecznych i politycznych. Wymiana wymaga bowiem jasnych zasad własności, ochrony kontraktowej, dostępu do informacji oraz infrastruktury umożliwiającej organizowanie transakcji.

Rozwój cywilizacyjny jako synteza instytucji i krytycznej refleksji

Wraz ze wzrostem skali gospodarki rośnie waga problemów koordynacyjnych, których rozwiązanie często wymaga współpracy przedsiębiorstw z instytucjami publicznymi. Nie oznacza to jednak, że każda interwencja zwiększa efektywność; administracja może bowiem tworzyć bariery i utrwalać nieuzasadnione przywileje.

Właściwa teoria rynku powinna zatem uwzględniać zarówno zdolność uczestników wymiany do samodzielnej koordynacji, jak i rolę instytucji publicznych w rozwiązywaniu problemów, których prywatne działania nie są w stanie efektywnie przezwyciężyć. Na poziomie cywilizacyjnym kluczowa staje się współzależność państwa, rynku i społeczeństwa, której nie da się sprowadzić do jednego modelu organizacji politycznej czy uniwersalnej teorii rozwoju. Państwo zapewnia ramy współpracy i organizuje przedsięwzięcia wykraczające poza możliwości pojedynczych przedsiębiorców, rynek pozwala wykorzystywać rozproszoną wiedzę i rozwijać specjalizację, natomiast społeczeństwo dostarcza potrzeb, kompetencji i wartości nadających działalności gospodarczej sens. Dobrze zorganizowana gospodarka powinna umożliwiać wzajemne uzupełnianie tych mechanizmów, ograniczając jednocześnie nadmierną koncentrację władzy i koszty społeczne. Istotna pozostaje przy tym możliwość uczestnictwa ludzi w procesach decyzyjnych i korzystania z efektów rozwoju, gdyż wzrost materialny pozbawiony wymiaru społecznego może prowadzić do nowych form zależności i wykluczenia.

Wielki Rynek Eurazjatycki można zatem określić jako historycznie rozwijający się system międzynarodowych współzależności, którego powstanie wymaga jednoczesnego budowania infrastruktury, instytucji oraz społecznych kompetencji współpracy. Jego specyfiką jest wielość

uczestników funkcjonujących w odmiennych porządkach politycznych i prawnych, co zwiększa zarówno potencjał specjalizacji, jak i wagę problemów koordynacyjnych.

Chiny odgrywają w tym procesie istotną rolę dzięki skali własnej gospodarki, rozbudowanej polityce infrastrukturalnej i zdolności do organizowania międzynarodowych powiązań produkcyjnych. Nie oznacza to jednak, że przyszłość rynku zostanie ukształtowana wyłącznie przez decyzje Pekinu; państwa tranzytowe, Unia Europejska, firmy prywatne i instytucje międzynarodowe mają własne interesy oraz możliwości działania. Trwałość współpracy będzie zatem zależała od wypracowania reguł pozwalających osiągać korzyści mimo różnic, a nie od pełnego podporządkowania wszystkich uczestników jednej strukturze.

Ostateczna refleksja nad chińską modernizacją prowadzi do uznania, że historia gospodarcza jest jednym z najbardziej doniosłych obszarów ludzkiego doświadczenia zbiorowego, gdyż ujawnia sposoby przekształcania wiedzy i współpracy w materialne możliwości życia. Osiągnięcia cywilizacyjne nie powstają jednak bez pomyłek, konfliktów i niepowodzeń, które mogą wymusić głęboką zmianę wcześniejszych przekonań. W tym sensie dzieje rozwoju pozostają zarazem dziejami ludzkiego poznania, w którym kolejne pokolenia próbują rozumieć świat społeczny i materialny, korzystając z dorobku poprzedników, ale i kwestionując ich ograniczenia. Kluczowa staje się zdolność do zachowania krytycznej refleksji wobec własnych osiągnięć, ponieważ żadna instytucja, technologia ani doktryna nie daje trwałej gwarancji doskonałości. Rozwój cywilizacji wymaga zatem nie tylko pomnażania zasobów, lecz także doskonalenia sposobów rozpoznawania prawdy, odpowiedzialności i społecznych konsekwencji podejmowanych decyzji. Historia Chin i powstawania Wielkiego Rynku Eurazjatyckiego stanowi w tym świetle rozległe studium ludzkiej zdolności do organizowania współpracy ponad granicami geograficznymi, kulturowymi i politycznymi.

Rozwój jako proces uczenia się i budowania relacji

Rozbudowa infrastruktury pozwala przezwyciężyć część ograniczeń przestrzennych, rozwój przedsiębiorczości kreuje nowe formy wymiany, a instytucje publiczne zwiększają przewidywalność i bezpieczeństwo podejmowanych działań.

Żaden z tych mechanizmów nie jest jednak samowystarczalny; ich trwała skuteczność zależy od wzajemnego dopasowania oraz zdolności do reagowania na zmieniające się warunki. Współczesna integracja eurazjatycka pozostaje zatem przedsięwzięciem wykraczającym poza ekonomię transportu i politykę handlową, gdyż dotyczy fundamentalnych sposobów organizowania społecznej współzależności w świecie coraz większej złożoności.

W najgłębszym wymiarze aksjologicznym celem tak rozumianego rozwoju powinno być zwiększanie możliwości pokojowego współdziałania ludzi, przy jednoczesnym poszanowaniu ich wolności, godności i prawa do udziału w korzyściach z postępu cywilizacyjnego. Wielkość państwa nie wynika wyłącznie z rozległości jego terytorium, zasobów finansowych i technologicznych ani zdolności do realizowania wielkich inwestycji, lecz również z jakości instytucji umożliwiających ludziom bezpieczne i godne życie. Podobnie wartość rynku nie wyczerpuje się w skali obrotów handlowych; jego trwałe znaczenie społeczne wynika ze zdolności do rozszerzania pola działalności, ograniczania niepewności i tworzenia warunków współpracy między uczestnikami o odmiennych zasobach i potrzebach. Rozwój gospodarczy stanowi zatem element szerszego procesu cywilizacyjnego, którego rezultat należy oceniać nie tylko przez pryzmat osiągnięć materialnych, ale także przez jakość relacji społecznych i instytucji odpowiedzialnych za ich organizację. Ostateczna synteza przedstawionych badań prowadzi do przekonania, że przyszłość Eurazji nie zostanie rozstrzygnięta przez samą wielkość chińskiej gospodarki, liczbę połączeń kolejowych czy skalę inwestycji infrastrukturalnych.

Zależeć będzie ona od zdolności państw i społeczeństw do tworzenia instytucji umożliwiających współpracę w warunkach konkurencji, ograniczających ryzyko konfliktów i zapewniających odpowiedzialne wykorzystanie wspólnych zasobów. Historia chińskiej modernizacji pokazuje ogromny potencjał organizowania gospodarki poprzez współdziałanie państwa, przedsiębiorców i społeczeństwa, ale jednocześnie ujawnia koszty błędnych decyzji, ograniczenia wiedzy administracyjnej oraz potrzebę nieustannej korekty instytucjonalnej.

Właśnie w tej zdolności do uczenia się, krytycznej refleksji i przekraczania wcześniejszych barier ujawnia się zasadnicza właściwość ludzkiego rozwoju. Ludzkość bowiem, tworząc kolejne instytucje, technologie i formy współpracy, nieustannie poszukuje sposobów lepszego rozumienia siebie i otaczającego świata; błądząc, doświadcza granic własnej wiedzy, a przez ich rozpoznawanie zbliża się do światła prawdy, której poszukiwanie pozostaje jednym z najgłębszych źródeł postępu cywilizacyjnego.

> Ostatecznie to nie wielkość chińskiej gospodarki ani gęstość sieci kolejowej zadecydują o przyszłości Eurazji, lecz nasza zdolność do budowania instytucji odpornych na pychę i otwartych na korektę. Prawdziwy postęp cywilizacyjny objawia się nie w braku błędów, lecz w odwadze ich rozpoznawania i wyciągania z nich wniosków. Być może największą lekcją płynącą z historii modernizacji jest uświadomienie sobie, że błądzenie i doświadczanie granic własnej wiedzy są jedynymi drogami, które prowadzą nas ku rzeczywistej prawdzie o ludzkim rozwoju.

Inspiracje

[1]

"The China-Europe Railway Express" Bai Gao

Springer Nature | ISBN: 9789811928826

Bai Gao (ur. 1955) jest profesorem socjologii na Uniwersytecie Duke'a. Uzyskał tytuł licencjata i magistra na Uniwersytecie Pekińskim, a doktorat z socjologii uzyskał na Uniwersytecie Princeton w 1994 roku. Jego główne obszary badawcze obejmują socjologię ekonomiczną, socjologię historyczno-porównawczą, międzynarodową ekonomię polityczną oraz kapitalizm wschodnioazjatycki. Wczesne badania naukowe Gao koncentrowały się na współczesnym japońskim zarządzaniu gospodarką, badając wpływ dewolucjonizmu i ideologii państwowej na politykę przemysłową i zmiany instytucjonalne. Jego późniejsze prace dogłębnie analizowały współczesne transformacje gospodarcze Chin, politykę przemysłową i systemy innowacji technologicznych, ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju kolei dużych prędkości i transnarodowych sieci logistycznych w ramach Inicjatywy Pasa i Szlaku, w tym regionalnych korytarzy komunikacyjnych łączących Chiny, Azję Środkową i Europę.

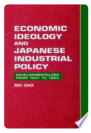
Bai Gao *(born 1955) is a Professor of Sociology at Duke University. He earned his bachelor's and master's degrees from Peking University and completed his Ph.D. in sociology at Princeton University in 1994. His primary areas of research include economic sociology, comparative-historical sociology, international political economy, and East Asian capitalism. Gao's early foundational scholarship focused on modern Japanese economic governance, examining how developmentalism and state ideology shaped industrial policy and institutional change. His subsequent work has extensively analyzed contemporary China's economic transitions, industrial policies, and technological innovation systems, with a particular emphasis on high-speed rail development and transnational logistics networks under the Belt and Road Initiative, including regional connectivity corridors connecting China, Central Asia, and Europe.*

Duke University

Literatura uzupełniająca

Książki

Książki autora i dzieła przywołane w tekście:

[1] "Economic Ideology and Japanese Industrial Policy"

Bai Gao

2002 | Cambridge University Press | ISBN: 9780521894500

[2] "The Social Origin of Economic Reasoning"

Bai Gao

1994

[3] "Japan's Economic Dilemma"

Bai Gao

2001 | Cambridge University Press | ISBN: 9780521793735

[4] "High-Speed Rail: an Analysis of the Chinese Innovation System"

Bai Gao

2019 | World Scientific Publishing Company | ISBN: 9789811206740

[5] "Zhong guo li shi wen wu qu tan"

Zhen Bai Gao

1957

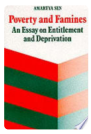
Książki autorów przywoływanych i literatura pokrewna:

[6] "Objective Knowledge"

Karl Popper

Routledge | ISBN: 9781041139270

[7] "Poverty and Famines: An Essay on Entitlement and Deprivation"

Amartya Sen

Oxford University Press | ISBN: 9780198284635

[8] "India: Economic Development and Social Opportunity"

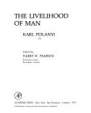
Amartya Sen

[9] "Lectures on the History of Political Philosophy"

John Rawls

2008 | Harvard University Press | ISBN: 9780674255807

[10] "The Livelihood of Man"

Karl Polanyi

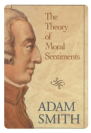
1977 | New York : Academic Press

[11] "The Wealth of Nations"

Adam Smith

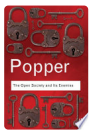
1982 | Penguin | ISBN: 9780140432084

[12] "The Theory of Moral Sentiments"

Adam Smith

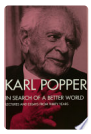
1997 | Gateway Editions | ISBN: 9780895263636

[13] "The Open Society and Its Enemies"

Karl Popper

Routledge | ISBN: 9781136700255

[14] "In Search of a Better World"

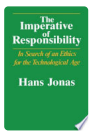
Karl Popper

Psychology Press | ISBN: 9780415135481

[15] "The Methodology of Scientific Research Programmes: Volume 1"

Imre Lakatos

1978 | Cambridge University Press | ISBN: 9780521216449

[16] "The Imperative of Responsibility"

Hans Jonas

University of Chicago Press | ISBN: 9780226405971

[17] "Managing Organizations for Sustainable Development in Emerging Countries"

Angappa Gunasekaran, Ana Beatriz Lopes de Souza Jabbour

2017 | Routledge | ISBN: 9781317529385

[18] "Infrastructure and Economic Growth in Asia"

John Cockburn, Yazid Dissou, Jean-Yves Duclos, Luca Tiberti

2013 | Springer | ISBN: 9783319031378

Artykuły naukowe

Prace autorów przywoływanych w tekście:

[1] "Capability and Well-Being"

Amartya Sen

1993 | Oxford University Press eBooks | DOI: 10.1093/0198287976.003.0003

Źródło

[2] "The Informational Basis of Social Choiceprotect11For helpful discussions I am grateful to Kenneth Arrow and Kotaro Suzumura."

Amartya Sen

2011 | Handbook of social choice and welfare | DOI: 10.1016/s0169-7218(10)00014-6

Źródło

[3] "The Concept of Efficiency"

Amartya Sen, M. Parking, A. R. Nobay

1975

Źródło

[4] "Well-Being, Agency and Freedom the Dewey Lectures 1984 *"

Amartya Sen

2017 | Justice and the Capabilities Approach | DOI: 10.4324/9781315251240-1

Źródło

[5] "The republic of love opera and political freedom"

Martha Craven Nussbaum

Źródło

[6] "Great transformation: The political and economic origins of our time"

Karl Polanyi, Joseph Eugène Stiglitz, Fred Block

1944

Źródło

[7] "The Economy as Instituted Process"

Karl Polanyi

2018 | Routledge eBooks | DOI: 10.4324/9780429494338-2

Źródło

[8] **"Dahomey and the Slave Trade. An Analysis of an Archaic Economy."**

Philip D. Curtin, Karl Polanyi

1967 | The Economic History Review | DOI: 10.2307/2593094

Źródło

[9] **"The Fatal Conceit: The Errors of Socialism"**

Garrett Hardin, Friedrich August von Hayek

1989 | Population and Development Review | DOI: 10.2307/1972446

Źródło

[10] **"Law, legislation, and liberty: A new statement of the liberal principles of justice and political economy"**

Friedrich August von Hayek

1982

Źródło

[11] **"Genesis and Development of a Scientific Fact"**

Ludwik Fleck, Thaddeus Joseph Trenn, Frederick Bradley, Robert K. Merton, Thomas Kühn

1981 | University of Chicago Press eBooks | DOI: 10.7208/chicago/9780226190341.001.0001

Źródło

[12] **"Reflections on my Critics"**

Thomas Kühn

1970 | Cambridge University Press eBooks | DOI: 10.1017/cbo9781139171434.011

Źródło

[13] **"The Copernican Revolution: Planetary Astronomy in the Development of Western Thought"**

Herbert Butterfield, Thomas Kühn

1958 | The American Historical Review | DOI: 10.1086/ahr/63.3.656

Źródło

[14] **"Falsification and the Methodology of Scientific Research Programmes"**

Imre Lakatos

1976 | Springer eBooks | DOI: 10.1007/978-94-010-1863-0_14

Źródło

[15] "The Methodology of Scientific Research Programmes"

Imre Lakatos

1978 | Cambridge University Press eBooks | DOI: 10.1017/cbo9780511621123

Źródło

[16] "II—Criticism and the Methodology of Scientific Research Programmes"

Imre Lakatos

1969 | Proceedings of the Aristotelian Society (Hardback) | DOI: 10.1093/aristotelian/69.1.149

Źródło

[17] "Criticism and the Growth of Knowledge."

Imre Lakatos, Alan E. Musgrave

1978 | Systematic Zoology | DOI: 10.2307/2412896

Źródło

[18] "Institutions, Institutional Change and Economic Performance"

Douglass C. North

1990 | Cambridge University Press eBooks | DOI: 10.1017/cbo9780511808678

Źródło

[19] "Institutions"

Douglass C. North

1991 | The Journal of Economic Perspectives | DOI: 10.1257/jep.5.1.97

Źródło

[20] "Constitutions and Commitment: The Evolution of Institutions Governing Public Choice in Seventeenth-Century England"

Douglass C. North, Barry R.VE Weingast

1989 | The Journal of Economic History | DOI: 10.1017/s0022050700009451

Źródło

[21] "Understanding the Process of Economic Change"

Douglass C. North

2005 | Princeton University Press eBooks | DOI: 10.1515/9781400829484

Źródło

Artykuły naukowe autora:

[22] "Japan's Economic Dilemma"

Bai Gao

2001 | Cambridge University Press eBooks | DOI: 10.1017/cbo9780511612930

Źródło

[23] "The Postwar Japanese Economy"

Bai Gao

2007 | Blackwell Publishing Ltd eBooks | DOI: 10.1002/9780470751398.ch18

Źródło

[24] "Japan's Economic Dilemma: The Institutional Origin of Prosperity and Stagnation"

Chikako Usui, Bai Gao

2003 | Contemporary Sociology A Journal of Reviews | DOI: 10.2307/3089589

Źródło

[25] "Neoliberal and Classical Developmentalism: A Comparative Analysis of the Chinese and Japanese Models of Economic Development"

Bai Gao

2013 | Palgrave Macmillan UK eBooks | DOI: 10.1057/9781137323088_4

Źródło

[26] "The Informal Economy in the Era of Information Revolution and Globalization: The Shanzhai 〖CellPhone Industry in China"

Bai Gao

2011 | 社会杂志

Źródło

[27] "The Rubik's Cube state: A reconceptualization of political change in contemporary China"

Bai Gao

2009 | Research in the sociology of work | DOI: 10.1108/s0277-2833(2009)0000019017

Źródło

[28] "Globalization and Domestic Coping Strategies: The Development of China's Industrial Clusters"

Guowu Li, Bai Gao

2020 | İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi / İstanbul University Journal of Sociology | DOI: 10.26650/sj.2020.40.2.0057

Źródło

[29] "The Implications of China's HSR Innovation System"

Bai Gao

2020 | WORLD SCIENTIFIC eBooks | DOI: 10.1142/9789811206757_0009

Źródło

[30] "Japan's Political Marketplace By J. Mark Ramseyer and Frances McCall Rosenbluth. Cambridge: Harvard University Press, 1993. viii, 262 pp. $39.95. - The Japanese Experience of Economic Reforms. Edited by Juro Teranishi and Yutaka Kosai. New York: Martin's Press, 1993. viii, 398 pp. $69.95."

Bai Gao

1994 | The Journal of Asian Studies | DOI: 10.2307/2059889

Źródło

[31] "The social origin of economic reasoning : three changing paradigms in japanese economic policy, 1931-1965"

Bai Gao

1993 | UMI Dissertation Service eBooks

Źródło

Treść tworzy Fundacja Dobre Państwo.
Redaguje i publikuje APA ONE, autorski system redakcyjny Fundacji oparty na AI.
APA ONE Publishing System
Fundacja Dobre Państwo © 2026
Article ID: 8474f3af-fc24-4940-9a8a-4868aa1bcbac